

Numele - element esențial al identității colectivităților locale din Republica Moldova

Cornea, Sergiu; Cornea, Valentina

Veröffentlichungsversion / Published Version
Sammelwerksbeitrag / collection article

Empfohlene Zitierung / Suggested Citation:

Cornea, S., & Cornea, V. (2014). Numele - element esențial al identității colectivităților locale din Republica Moldova. In M. Orlov (Ed.), *Caietul Științific, nr. 6/2012: Sesiune de Comunicări Științifice, Ediția a VI-a, 12-13 Octombrie 2012* (pp. 192-202). Chișinău: Institutul de Științe Administrative din Republica Moldova. <https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:0168-ssoar-69742-0>

Nutzungsbedingungen:

Dieser Text wird unter einer CC BY Lizenz (Namensnennung) zur Verfügung gestellt. Nähere Auskünfte zu den CC-Lizenzen finden Sie hier:
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.de>

Terms of use:

This document is made available under a CC BY Licence (Attribution). For more Information see:
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0>

**INSTITUTUL DE ȘTIINȚE ADMINISTRATIVE
DIN REPUBLICA MOLDOVA**

***SESIUNE DE COMUNICĂRI ȘTIINȚIFICE
Ediția a VI-a, 12-13 Octombrie 2012***

CAIETUL ȘTIINȚIFIC nr. 6/2012

Editor coordonator: Maria ORLOV

Chișinău 2014

NUMELE - ELEMENT ESENȚIAL AL IDENTITĂȚII COLECTIVITĂȚILOR LOCALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Sergiu CORNEA

*Conf.univ.dr., Prorector, Universitatea de Stat
„B.P.Hașdeu” din Cahul, Republica Moldova
s_cornea@yahoo.com*

Valentina CORNEA

*Conf.univ.dr., Universitatea de Stat
„B.P.Hașdeu” din Cahul, Republica Moldova*

Abstract

The name is one of the essential basic elements of the identity of a local collectivity. The local collectivity is self-identified and individualized through its name, in relation to the other collectivities of the same type.

The name of local collectivities have functioned and developed during the centuries. Their meaning, content and evolution provide the valuable information concerning the evolution of local collectivities over time.

The return to the traditional names of local territorial collectivities was the first stage of the attempts to the territorial-administrative reform in Moldova.

Although, many localities have reestablished their historical names, the process is not ended. Still today, one can find in toponymic landscape of Moldova, the names of localities which are improper to the national spirit and historical traditions.

The procedure regarding the assignment or change of the designation and the return to the historical names of local collectivities is in the process of examination.

Keywords: *identity, traditions, evolution, local collectivity, historical names, reform.*

Considerații preliminare. Colectivitățile locale, în accepțiunea *Cartei europene a autonomiei locale* reprezintă unul din fundamentele esențiale ale regimurilor politice democratice. Anume colectivităților locale le este consacrat dreptul și capacitatea efectivă de a rezolva și de a gira în cadrul legii, sub propria lor răspundere și în favoarea populației lor, o parte importantă din treburile publice. În acest sens, democrația presupune existența de colectivități locale cu organe decizionale proprii, constituite democratic și care beneficiază de o largă autonomie în ceea ce privește competențele, modalitățile de a le exercita și mijloacele necesare pentru îndeplinirea misiunii lor.

Referitor la definirea noțiunii de colectivitate locală în literatura de specialitate există mai multe păreri. Într-o primă accepțiune, colectivitățile locale sunt dezmembrăminte ale statului, creații ale sale pentru scopuri administrative, ca simple circumscripții teritoriale, ridicate la rangul de persoane juridice și investite cu anumite drepturi de către puterea centrală. În a doua accepțiune, colectivitățile locale sunt privite ca societăți naturale, concomitente sau anterioare statului, care se bucură de drepturi pe care statul le-a recunoscut mai degrabă, decât le-a atribuit.¹ De asemeni se atestă circulația ambiguă a doi termeni – colectivitate și comunitate. Cunoscutul sociolog T. Herseni definește colectivitatea locală ca „o organizație socială, care se bazează pe

1 Manda, C., Manda, C.C. Dreptul colectivităților locale. București: Lumina Lex, 2002, p.40.

existența și activitatea indivizilor asociați și organizați, pe gradul lor de solidaritate și coeziune al acestora, pe aportul lor ca indivizi capabili de a înțelege, de a se situa și de a participa la o acțiune comună.”² Cât privește comunitatea, aceasta reprezintă o grupare funcțională de indivizi, care trăiesc într-o anumită localizare geografică la un moment dat, împărtășesc o cultură comună, sunt aranjați într-o structură socială și exprimă o conștiință a unității lor, precum și a identității separate ca grup.³ Semantic, cele două definiții nu prezintă deosebiri, fapt care ar permite utilizarea simultană, fără a afecta înțelegerea. Un excurs teoretic însă, relevă particularități specifice, care le fac distincte. Termenul comunitate este utilizat de o manieră ce restrânge aplicarea sa doar la grupurile ale căror membri se protejează reciproc, nu se exploatează unii pe alții sau nu se comportă injust unui față de alți, cel puțin nu în mod sistematic. Comunitățile apar mai degrabă pe baza excluderii unora decât pe ideea adăugării.

Recunoașterea rolului colectivităților locale de fundament esențial în afirmarea democrației impune o definire clară a conceptului, care ar permite utilizarea fără ambiguități a acestuia.

În legislația R. Moldova utilizarea termenului „colectivitate locală”, fie a fost evitată, fie e explicat sumar. În *Legea privind administrația publică locală* nr.123-XV din 18.03.03, legiuitorul, explicând conceptul de autonomie locală, recurge la noțiunea de „colectivitate locală”, dar nici în art.1 unde sunt explicate noțiunile de bază și nici în textul legii nu există explicația acestei sintagme. Iar în *Legea privind administrația publică locală* nr. 436-XVI din 28.12.2006 noțiunea de „colectivitate locală” este definită drept „totalitatea locuitorilor dintr-o unitate administrativ-teritorială”. Rezumarea la „totalitatea locuitorilor dintr-o unitate administrativ-teritorială” este insuficientă, colectivitățile locale caracterizându-se prin elemente constitutive definitorii, care permit formarea identității lor. Populația este un element al colectivității teritoriale locale, unul foarte important, dar nu singurul. În afară de populație, identitatea unei colectivități locale este definită și de următoarele elemente: numele, teritoriul administrativ, autoritatea publică a autorităților eligibile, Statutul și însemnele distinctive ale colectivităților locale. Aceste elemente imprimă individualitate și fac să se deosebească o colectivitate locală de alte colectivități similare.⁴

După cum am menționat, numele este unul dintre elementele definitorii esențiale ale identității unei colectivități locale. Prin nume colectivitatea locală se autoidentifică și se individualizează în raport cu alte colectivități de același gen. În același timp el este expresia elocventă a apartenenței cetățenilor la viața comunității din care fac parte, în corespondența specificităților de ordin economic, social și politic, ce se regăsesc la nivelul unităților teritorial-administrative respective.⁵

Evoluția în timp a numelor colectivităților locale. Numele colectivităților locale au funcționat și s-au dezvoltat timp de veacuri. Sensul, conținutul și evoluția lor oferă informații prețioase referitor la evoluția colectivităților locale de-a lungul timpului.

După datele prezentate de Anatol Eremia – specialist notoriu în materie de toponimie națională, din cele 1860 de localități din republică, aproximativ 1060 (57%) poartă nume românești, teritorial având următoarea repartitie: 490 (26,4%) în raioanele de nord, 400 (21,6%) în raioanele centrale și 170 (9%) în raioanele de sud. Aproximativ 540 de localități (29%) poartă nume slave. Teritorial ele au următoarea repartitie: 15% în raioanele de nord, 10% în raioanele centrale și 4% în raioanele de sud. Oiconimele de origine turcică alcătuiesc aproximativ 7% din numărul total

2 Herseni, T. Sociologie. Teoria generală a vieții sociale. București: Editura Științifică și enciclopedică, 1982, p.513.

3 Zamfir, C., Stănescu S. (coord.). Enciclopedia dezvoltării sociale. Iași: Polirom, 2007, p.118.

4 Cornea, S. Condițiile juridice definitorii ale noțiunii de colectivitate locală. În: Administrația publică în perspectiva integrării Europene. Materiale ale sesiunii de comunicări științifice, 27-28 octombrie, 2006.- Ch.: S.n., 2007, p. 321-331.

5 Manda, C., Manda, C. C. Dreptul colectivităților locale. București: Lumina Lex, 2002, p.81.

de nume de localități din republică. Aria lor de răspândire corespunde în linii mari teritoriului Unității Autonome Găgăuze.⁶

Până la începutul sec. al XIX-lea, toponimele naționale au fost redactate corect atât în documentele oficiale cât și în cele neoficiale. În trecut, numele de locuri și localități serveau ca repere de orientare pe teren, ca semne sigure de hotar între moșii, sate, ținuturi și era important ca ele să fie redată exact. Numele proprii moldovenești au fost ortografiate corect, cu unele mici abateri de grafie, și în registrele recensămintelor din sec. XVIII - înc. sec. XIX.⁷

În 1812, fără nici un drept istoric, juridic, național sau de altă natură, Imperiul rus a anexat Moldova de Est, teritoriu numit ulterior Basarabia și transformat în colonie a Imperiului rus. Imperiul rus, fiind preocupat de interesele sale politice în Balcani a recurs la consolidarea și centralizarea sistemului de administrare a Basarabiei. Stabilitatea politică, în accepția autorităților ruse, putea fi menținută doar pe calea suprimării oricăror manifestări naționale și a introducerii aici a instituțiilor rusești, așa cum s-a procedat și în alte periferii naționale ale Imperiului rus.

Deznaționalizarea și discreditarea elementului național, ignorarea instituțiilor și a tradițiilor locale, defăimarea și ignorarea normelor de drept moldovenești și a valorilor naționale a constituit o preocupare constantă a autorităților rusești. Limba română a fost eliminată din viața publică și instituțiile administrative, onomastica a fost revizuită și adaptată la canoanele limbii ruse, iar toponimia națională a fost totalmente neglijată. Numele localităților basarabene au fost substituite sau schimonosite, atribuindu-li-se în schimb denumiri și forme străine, în spiritul regimului de ocupație țarist. Aceste denumiri și forme schimonosite au fost legalizate prin editarea unor repertorii și liste oficiale ale localităților din Basarabia.

Dacă mai înainte satele erau denumite în majoritatea cazurilor după voia proprietarilor și a celor care le locuiau,⁸ după 1812 dreptul de a denumi noile așezări și l-au asumat funcționarii ruși din autoritățile administrative locale. În Basarabia mai toate coloniile apărute după 1812 au căpătat denumiri ce denotă numele mai multor descendenți ai familiei țariste. Denumirile lor erau marcate prin formativele *-ка, -овка, -евка*.⁹ La finele sec. al XIX-lea, numărul acestora atinse cifra de 180, față de 17 de la începutul aceluiași secol.¹⁰

Procesul de denaturare a toponimiei naționale a continuat și în perioada sovietică. Delimitarea teritorial-administrativă în R.S.S.M. era constituită în baza principiilor de construcție statală sovietice și în corespundere cu ideologia P.C.U.S. Trebuie menționat faptul că delimitarea teritorial-administrativă a republicilor unionale a fost, în anii dominației sovietice, uniformizată totalmente și depozată de coloritul și specificul național. Acest fenomen s-a manifestat și prin dominarea toponimicii sovietice ideologizate până la absurd. Autoritățile sovietice au folosit reformele toponimice ca un instrument eficient de a forma o nouă identitate colectivă și de a șterge memoria istorică a popoarelor subjugate. Aceasta se realiza în practică prin atribuirea localități-

6 Eremia, A. Toponimia Republicii Moldova: studiu etimologic, lexical-semantic și derivațional; principii de reglementare. Referat științific al tezei de doctor habilitat în filologie, în baza lucrărilor publicate. Chișinău, 2004, p.31, 33, 37.

7 Eremia, A. Reglementarea onomasticii naționale. În: Akademos, nr.4(19), 2010, p.143.

8 Potrivit estimărilor lui Anatol Eremia, aproximativ 55% din numărul total de oiconime basarabene sunt formate de la nume de persoane (nume, prenume, supranume, porecle). A se vedea: Eremia, A. Toponimia Republicii Moldova: studiu etimologic, lexical-semantic și derivațional; principii de reglementare. Referat științific al tezei de doctor habilitat în filologie, în baza lucrărilor publicate. Chișinău, 2004, p.45.

9 Alexandrovca, Alexeevca, Antonovca, Anisovca, Ecaterinovca, Elizavetovca, Gavrilovca, Ivanovca, Macarovca, Mihailovca, Nicolaevca, Pavlovca, Petropavlovca, Romanovca, Semionovca, Stepanovca, Țariovca.

10 Eremia, A. Reglementarea onomasticii naționale. În: Akademos, nr.4(19), 2010, p.144; Eremia, A. Toponimia Republicii Moldova: studiu etimologic, lexical-semantic și derivațional; principii de reglementare. Referat științific al tezei de doctor habilitat în filologie, în baza lucrărilor publicate. Chișinău, 2004, p.47; Eremia, A. Reglementarea și ocrotirea toponimiei naționale. În: Limba Română, nr. 1-2, 2008, p.159-160.

lor și unităților teritorial-administrative a unor noi nume cu vădite conotații ideologice și prin lichidarea toponimelor ce puteau trezi la populație asocieri cultural-istorice „nedorite”.¹¹

Urmare a acestei abordări, localitățile ce purtau numele personalităților marcante și cu valoare pentru istoria și conștiința națională au fost înlocuite cu denumiri ideologizate sau absurde: localitatea *Decebal* (raionul *Soroca*) a fost redenumită la 07.07.1946 în *Tatarovca – Mică*; localitatea *Ghica – Vodă* (raionul *Drochia*) a fost redenumită la 28.10.1949 în *Miciurin*; localitatea *Mihnea – Vodă* (raionul *Drochia*) a fost redenumită la 29.09.1949 în *Ciapaevca*; localitatea *Cuza – Vodă* (raionul *Cimișlia*) a fost redenumită la 29.09.1949 în *Dimitrovca*; localitatea *Regina Maria* (raionul *Leova*) a fost redenumită la 29.09.1949 în *Semionovca*; localitatea *Dragoș – Vodă* (raionul *Drochia*) a fost redenumită la 03.09.1951 în *Iliciuvca*; localitatea *Carol al II -a* (raionul *Glodeni*) a fost redenumită la 11.03.1955 în *Stepnoe*.¹²

Formele schimonosite și denaturate ale denumirilor multor localități introduse de administrația țaristă au fost menținute și în perioada sovietică. Astfel, denumirile orașelor și orașelelor – centre de raioane, de exemplu, erau utilizate oficial în formele următoare: *Novie Anenî, Atachi, Benderî, Briceanî, Cagul, Caușanî, Criuleanî, Dubossarî, Edinți, Falești, Florești, Orgheev, Rîșcanî, Strașenî, Slobodzeia, Sorochi, Ungheni, Vulcanesti*.¹³

Surparea temeliei toponimiei naționale a continuat, autoritățile sovietice recurgând la aceleași procedee, metode și mijloace ca și oficialitățile țariste. Păstrarea valorilor naționale, a denumirilor tradiționale de străzi și localități în anii puterii sovietice era considerată ca o închinare la „trecutul sumbru” și față de „imperialismul mondial”. Respectiv, a fost declanșat un amplu proces de sovietizare și omogenizare a denumirilor de localități, fără a lua în considerație tradițiile istorice și culturale ale popoarelor din cadrul Imperiului sovietic. S-a pus accentul pe mesajul ideologic al denumirilor, care nu avea nici o legătură cu istoria reală a regiunilor sau republicilor naționale. Printre procedeele frecvent utilizate se numără traducerea toponimelor în limba rusă, utilizarea formațiunilor hibride *-ka, -ovka, -evka, -аны, -ены*, schimbarea periodică a denumirilor sau chiar desființarea localităților.

Formațiile hibride în *-ka, -ovka, -evka, -аны, -ены* și *-ешты* s-au înmulțit și au căpătat răspândire generală. *Большие Аснашаны, Малая Ульма, Верхние Попешты, Нижние Буздуганы, Новая Обреза, Новые Анены, Новые Мындрешты, Старая Ларга, Старая Сарата, Старые Негурыны, Старые Саратены*. sunt numele compuse de localități totalmente traduse în limba rusă. Fără niciun motiv, denumirile cu forme de singular în română au căpătat forme de plural în rusește: *Bălceana – Болчаны, Bălța – Балцаты, Burlacu – Бурлаки, Chetrosu – Кетросы, Ciubara – Чубары, Talmază – Талмазы, Tuzora – Тузоры*.¹⁴

Unele denumiri, constată A.Eremia, au fost denaturate până la imposibilitatea de a fi recunoscute: *Crihana – Chirganî, Cucoara – Cacora, Otaci – Atachi, Satul Nou – Satanov, Valea Adâncă – Valeadinc* etc. Nume artificiale, banale, de factură proletcultistă reprezintă formațiile: *Iantarnoe, Maiac, Mirnoe, Svetlâi, Ugodnoe, Uiuotnoe* etc.¹⁵

11 Андрощук А. Реформирование территориального устройства Украины, Беларуси, и Молдовы в 1990-е – 2000-е гг.: дискуссии, проекты, результаты. În: Revista de Istorie a Moldovei, nr.4, 2009, p.171.

12 RSS Moldovenească. Orînduire administrativ-teritorială la data de 1 aprilie 1988. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1988, p.172-173.

13 Молдавская ССР. Административно-территориальное устройство на 1 апреля 1988. Кишинев: Карта молдовеняскэ, 1988, с.6-7.

14 Молдавская ССР. Административно-территориальное деление на 1 января 1955 года. Издание первое. Кишинев: Государственное Издательство Молдавии, 1955, с.141; RSS Moldovenească. Împărțire administrativ-teritorială pe data de 1 octombrie 1974. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1975, p.123-124; Eremia, A. Reglementarea onomasticii naționale. În: Akademos, nr.4(19), 2010, p.144.

15 Eremia, A. Reglementarea și ocrotirea toponimiei naționale. În: Limba Română, nr. 1-2, 2008, p.159-160; Eremia, A. Toponimia Republicii Moldova: studiu etimologic, lexical-semantic și derivațional; principii de reglementare. Referat științific al tezei de doctor habilitat în filologie, în baza lucrărilor publicate. Chișinău, 2004, p.63.

În perioada sovietică schimbarea periodică a denumirilor localităților era „justificată” de procesele specifice timpului. Spre exemplu, procesul de „destalinizare” a societății, declanșat după anul 1956 s-a reflectat și în toponimie. Astfel, localitățile ce purtau numele lui Voroșilov, apropiat de Stalin, după critica cultului personalității au fost redenumite: localitatea *Voroșilovo* (raionul *Florești*) a fost redenumită la 10.04.1958 în *Octeabriscoie*; localitatea *Voroșilovca* ¹⁶ (raionul *Glo-deni*) a fost redenumită la 23.01.1961, de asemeni, în *Octeabriscoie*; localitatea *Voroșilovca* ¹⁷ (raionul *Lazovsc*) a fost redenumită la 23.01.1961 în *Lazo*. Localități cu numele *Lazo* (datele se referă la anul 1974) mai erau și în raioanele *Orhei* și *Suvorov*.¹⁸

În perioada postbelică, numărul antroponimicelor de proveniență rusească (a dinastiei țariste, demnitarilor și funcționarilor ruși) s-a dublat și triplat, unele denumiri fiind tirajate: *Alexandrovca* (5 denumiri), *Alexeevca* (5), *Antonovca* (3), *Elizavetovca* (3), *Ivanovca* (6), *Nicolaevca* (8), *Romanovca* (3). Lor, în această perioadă li s-au adăugat și denumirile cu caracter revoluționar, militar și de orientare propagandist-ideologică sovietică: localitatea *Biruința* (raionul *Căușeni*) a fost redenumită la 23.12.1964 în *Suvorov*; localitatea *Nicolaevca* (raionul *Florești*) a fost redenumită la 11.06.1964 în *Iliciovca*; localitatea *Andriașevca Nouă* (raionul *Slobozia*) a fost redenumită la 23.01.1965 în *Frunze*; localitatea *Novosiolovca* (raionul *Orhei*) a fost redenumită la 23.01.1965 în *Cotovskii*; localitatea *Ialoveni* (raionul *Strășeni*) a fost redenumită la 23.01.1965 în *Cutuzov*; localitatea *Sîngerei* (raionul *Lazovsc*) a fost redenumită la 07.04.1965 în *Lazovsc*; localitatea *Alexandrovca* (raionul *Camenca*) a fost redenumită la 20.06.1972 în *Crasnii Octeabri*; localitatea *Balan* (raionul *Rîșcani*) a fost redenumită la 21.11.1973 în *Malinovskii*; localitatea *Șoldănești* (raionul *Șoldănești*) a fost redenumită la 05.05.1985 în *Cernenco*.¹⁹ Au fost „rebotezate”, cu nume în spiritul fostului regim, circa 100 de localități. Unor nume de localități li s-au înlocuit formanții sau li s-au atribuit terminații rusești: *Antonești* – Антоновка, *Ciolaci* – Чолаковка, *Constantinești* – Константиновка, *Sturzești* – Стурзовка, *Ștefănești* – Степановка, *Volintiri* – Волонтировка.²⁰

În numai câteva decenii de pe harta republicii au dispărut circa 340 de nume de localități. Majoritatea acestora (245) au dispărut odată cu desființarea localităților declarate de autorități ca lipsite de perspectivă (*Bădragi*, *Brașov*, *Găvănoasa*, *Călinești*, *Conacu*, *Cristea*, *Eminescu*, *Mereuți*, *Munteni*, *Odaia*, *Răzoaia*, *Recea*, *Urziceni* etc.) sau datorită comasării unor sate cu alte localități (*Alexăndrești* cu *Burlacu*, *Berești* cu or. *Ungheni*, *Butuceni* cu *Cârpești*, *Copăceanca* cu or. *Râșcani*, *Dănuțeni* cu or. *Ungheni*, *Mihăileni* cu *Dominteni*, *Schinoasa* cu *Țibirica*, *Topor* cu *Cărpineni*, *Unteni* cu *Horești* etc.).²¹

Revenirea la numele tradiționale ale colectivităților teritoriale locale. În anii de *perestroika* și mai ales după prăbușirea U.R.S.S. a devenit inevitabilă revenirea la denumirile tradiționale ale localităților. În 1988 s-a revenit la denumirea istorică a orașului *Șoldănești*, redenumit în 1985 în *Cernenco*. La 24 mai 1990 denumirea localității de tip orășenesc *Suvorov*²² din raionul *Suvorov* a

16 Până în anul 1948 se numea *Dușman*.

17 Până în anul 1948 se numea *Cuza - Vodă*.

18 RSS Moldovenească. Împărțire administrativ-teritorială pe data de 1 octombrie 1974. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1975, p.123-124.

19 RSS Moldovenească. Orînduire administrativ-teritorială la data de 1 aprilie 1988. Chișinău: Cartea Moldovenească, 1988, p.172-173.

20 Eremia, A. Reglementarea și ocrotirea onomasticii românești în Republica Moldova. În: *Limba Română*, nr. 11-12, 2011, p.38-39; Eremia, A. Reglementarea onomasticii naționale. În: *Akademios*, nr.4(19), 2010, p.144.

21 Eremia, A. Reglementarea și ocrotirea toponimiei naționale. În: *Limba Română*, nr. 1-2, 2008, p.160; Eremia, A. Reglementarea onomasticii naționale. În: *Akademios*, nr.4(19), 2010, p.144.

22 Localitatea s-a numit *Chizil* până la 28.12.1949 când i-a fost schimbată denumirea în *Biruința* (raionul *Volontirovca*), iar la 23.12.1964 a fost redenumită în *Suvorov*.

fost schimbată în *Ștefan Vodă*, iar denumirea raionului *Suvorov* în *Ștefan Vodă*.²³ La 15 iunie 1990 Sovietul Suprem al R.S.S.M. a schimbat denumirea orașului *Cotovschi* în orașul *Hincești* și a raionului *Cotovschi* în raionul *Hincești*,²⁴ iar la 20 iunie 1990 a fost restabilită vechea denumire a localității de tip orășenesc *Lazo* și a raionului *Lazo - Sîngerei*.²⁵

Reformarea sistemelor politic și social în noile state independente formate după căderea U.R.S.S., a fost însoțită de probleme complexe și sensibile în plan social. Subiecte ale dezbatelor și confruntărilor politice în noile democrații au devenit și problemele legate de reforma teritorial-administrativă. Fostele republici sovietice au abordat în mod diferit această problemă și evident au parcurs căi diferite în realizarea reformelor. Transformările în materie de delimitare teritorial-administrativă s-au dovedit a fi foarte anevoioase, complexe și extinse ca durată. În contextul acestor transformări au evoluat și colectivitățile teritoriale locale, inclusiv a numelor lor.

Încercările de reformare a delimitării teritorial-administrative a R. Moldova au fost influențate de un șir de factori care au perturbat procesul: a) disensiunile din cadrul elitei politice privind orientările politice și geopolitice, b) aprecierile contradictorii a experienței istorice în materie de delimitare teritorial-administrativă, c) probleme legate de rolul și poziția minoritățile naționale în noile realități, d) tendințele separatiste din Sudul și Estul R. Moldova.

La faza inițială, eforturile de reformare a delimitării teritorial-administrative în R. Moldova s-au materializat sub forma revenirii la numele tradiționale ale colectivităților teritoriale locale.

Prin *Legea cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești nr. 3465-XI din 01.09.89*, „limba moldovenească” a fost repusă în drepturi. Legea prevedea că „limba moldovenească” ca limbă de stat „se folosește în toate sferile vieții politice, economice, sociale”.²⁶

În scopul reglementării scrierii corecte a denumirilor oficiale ale localităților și unităților teritorial-administrative ale R.S.S. Moldovenești, a omiterii inexactităților și greșelilor în scrierea lor în limba română și a transcrierii corecte în limba rusă a toponimelor moldovenești, Prezidiul Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești la 28 februarie 1990 a adoptat o hotărâre, prin care a aprobat materialele prezentate de Institutul de limbă și literatură al Academiei de Științe a R.S.S. Moldovenești privind scrierea corectă în limbile română și rusă a denumirilor de localități ale R.S.S. Moldovenești (repertoriul denumirilor de localități). Punctul 4 al hotărârii prevedea publicarea repertoriului de nume în ziarele republicane „Moldova Socialistă”, „Sovietscaia Moldavia”, „Viața satului”, măsura având drept scop familiarizarea imediată a populației cu normele de ortografiere a numelor de localități ale R.S.S. Moldovenești în limbile moldovenească și rusă²⁷.

Revenirea la grafia latină, adoptarea normelor ortografice unice românești, reglementarea ortografierii în românește a numelor proprii geografice au impulsionat procesul de restabilire a denumirilor istorice ale localităților din R. Moldova. Printre localitățile cărora li s-au restabilit denumirile istorice s-au numărat și cele, cărora după Unire le-au fost atribuite nume ale deputa-

23 Hotărârea Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești cu privire la unele modificări în diviziunea teritorial-administrativă a R.S.S. Moldovenești nr. 27-XII din 24.05.90.

24 Hotărârea Sovietului Suprem al R.S.S.M. cu privire la schimbarea denumirilor orașului Cotovschi și raionului Cotovschi din R.S.S. Moldova nr. 101-XII din 15.06.90.

25 Hotărârea Sovietul Suprem al R.S.S.M. cu privire la restabilirea denumirii vechi a localității de tip orășenesc Lazo și a raionului Lazo nr. 120-XII din 20.06.90.

26 Legea cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești nr. 3465-XI din 01.09.89. În: *Veștile* nr.9/217 din 1989; Hotărârea Sovietul Suprem al RSS Moldovenești despre modul de punere în aplicare a Legii RSS Moldovenești „Cu privire la funcționarea limbilor vorbite pe teritoriul RSS Moldovenești” nr. 3466-XI din 01.09.89. În: *Veștile* nr.9/218, 1989.

27 Hotărârea Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești cu privire la reglementarea scrierii denumirilor oficiale de localități și de unități teritorial-administrative ale R.S.S. Moldovenești nr. 3757-XI din 28.02.90. În: *Veștile*, nr.3/57, 1990.

ților Sfatului Țării: Anton Crihan, Ion Pelivan și Vasile Țanțu. Numele lui Pan Halippa a fost acordat unei mahalale din comuna *Ulmu*, județul *Lăpușna*.

Este vorba despre localitățile *Crihana* (județul *Orhei*) și *Pelivan*. Localitatea *Crihana* (județul *Orhei*) a fost înființată în 1924, prin dispoziția ministrului de Interne de la București, în cadrul reformei agrare din România. Fiind o localitate mică, a făcut parte din comunele *Ciocâlteni* (1929-1931) și *Cucuruzeni* (1931-1940). Satul *Inculeț*, la momentul realizării reformei administrative din 1925, se afla în componența comunei *Cișmea*, județul *Orhei*. Pe parcursul celor 22 de ani în care Basarabia s-a aflat în componența României (1918-1940) satul a mai făcut parte din comunele *Ciocâlteni* (1929-1931) și *Cucuruzeni* (1931-1940). Denumirile ambelor sate au fost schimbate în 1946, când autoritățile sovietice au decis că „nu mai corespund realităților socialiste”.

Apariția satului *Pelivan* se datorează unei calamități naturale. Astfel, în urma inundațiilor din 4-5 aprilie 1932, provocate de topirea bruscă a zăpezilor, vatra satului *Mitoc* din județul *Orhei*, aflată în valea râului *Răut*, a fost inundată și acoperită cu apă. Peste 300 de familii au rămas fără case. Ion Pelivan, trimis pentru a ajuta sinistrării, a insistat ca „Ferma-model *Orhei*”, ce aparținea statului, să cedeze 60 de hectare pentru reșezarea unei noi localități. Odată cu transferarea, localnicii au denumit satul în cinstea salvatorului lor - Pelivan. La început, denumirea localității *Pelivan* nu a fost consemnată oficial. Ea nu era trecută în inventarele/cadastrele guvernamentale, fiind considerată o mahala a vetrei satului *Mitoc*, ceea ce nu i-a împiedicat pe locuitorii satului să o numească tot timpul *Pelivan*. În perioada sovietică, localitatea a purtat denumirea de *Mitocul Nou*, trecând de mai multe ori dintr-un soviet sătesc în altul. La 22 ianuarie 1992 satul *Luceafărul* din raionul *Orhei* a fost comasat cu satul *Mitocul Nou*, restabilindu-i-se denumirea istorică *Pelivan*.²⁸

Tot la 22 ianuarie 1992 au fost restabilite și denumirile istorice ale satelor: *Biruința* din raionul *Taraclia* în *Borceag*; *Cotovsc* din raionul *Soroca* în *Regina Maria*; *Lazo* din raionul *Sîngerei* în *Chișcăreni*; *Octeabriscoie* din raionul *Glodeni* în *Dușmani*; *Poenița* din raionul *Dondușeni* în *Niorcani*; *Sipoteni* din raionul *Călărași* în *Șipoteni*; satului *Oziornoe* din raionul *Săngerei* în *Izvoare*; orașelului *Ghidighici*, sectorul *Buiucani* al orașului *Chișinău*, în *Vatra*; orașelului *Leninschi* din raionul *Florești* în *Chindești*.²⁹

La 27 mai al aceluiași an au fost restabilite denumirile istorice ale următoarelor sate: a) satului *Cotovschi*, raionul *Orhei*, denumirea istorică *Crihana*, separându-se de ea o nouă localitate care a fost numită *Cucuruzenii de Sus*; b) satului *Ustia*, raionul *Orhei*, i-a fost restabilită denumirea istorică *Inculeț*, rămânând în componența comunei *Zorile*.³⁰ Denumirea comunei *Cricova Nouă*, ce făcea parte din municipiul *Chișinău*, a fost schimbată în *Ciorescu*,³¹ iar la 02 martie 1993 a fost restabilită denumirea istorică a satului *Pridnestrovscoe* din raionul *Camenca* în *Țirgul-Vertiujeni*.³²

28 Tașcă, M. Popularitatea Sfatului Țării în satele basarabene. <http://www.timpul.md/articol/istorie-popularitatea-sfatului-tarii-in-satele-basarabene-21880.html> (vizitat: 17.01.2012)

29 Hotărârea Parlamentul R. Moldova privind unele schimbări ale diviziunii teritorial-administrative și ale denumirilor unor localități și comune nr. 882-XII din 22.01.92. În: Monitor nr.1/30 din 30.01.1992.

30 Hotărârea Parlamentul R. Moldova privind unele schimbări ale diviziunii teritorial-administrative și ale denumirilor de localități și comune nr. 1043-XII din 27.05.92. În: Monitor nr.5/111-1 din 30.05.1992.

31 Hotărârea Parlamentul R. Moldova privind unele schimbări ale diviziunii teritorial-administrative și ale denumirilor de localități și comune nr. 1043-XII din 27.05.92. În: Monitor nr.5/111-1 din 30.05.1992.

32 Hotărârea Parlamentul R. Moldova privind unele schimbări în diviziunea administrativ - teritorială și restabilirea denumirii istorice a Satului Pridnestrovscoe din raionul Camenca nr. 1317-XII din 02.03.93. În: Monitor nr.3, 1993.

Procesul de revenire la denumirile tradiționale ale localităților a continuat și după adoptarea și intrarea în vigoare a *Legii privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova* nr. 306-XIII din 07.12.94.³³

La 26 decembrie 1995, prin separarea de la orașul Rîșcani a unei părți de teritoriu, care a ființat ca localitate de sine stătătoare, a fost formată unitatea administrativ-teritorială - satul Niho-
reni, restabilindu-i-se denumirea istorică.³⁴ La 24 aprilie 1996 denumirea comunei *Șipotenii*, raio-
nul *Călărași* a fost schimbată în *Șipotenii*,³⁵ iar la 04 februarie 1997 localitatea *Talmaz* din raionul
Ștefan Vodă a fost redenumită în *Talmaz*.³⁶

După valul de redobândire a numelor tradiționale au fost și cazuri de revenire la denumirile
mutilate de sovietici. Este cazul localității *Sturzovca*, raionul *Glodeni*. Localitatea *Sturzești*,³⁷ ates-
tată documentar în anul 1852,³⁸ a fost redenumită în anii ocupației sovietice *Surzovca*.³⁹ Potrivit
prevederilor hotărârii Prezidiului Sovietului Suprem al R.S.S. Moldovenești nr. 3757-XI din 28.02.90
localității i-a fost restabilit numele de *Sturzești*. La 08 decembrie 1995, în baza Legii nr. 676-XIII
din 08.12.95 localității i-a fost atribuit numele *Sturzovca*.⁴⁰

Situația actuală privind numele colectivităților locale. Cu toate că multe localități și-au re-
stabilit denumirile lor istorice, procesul nu a luat sfârșit. Și azi se mai întâlnesc în peisajul toponi-
mic al R.Moldova denumiri de localități improprii spiritului național și tradițiilor istorice.

Nu numai că s-au menținut denumiri bizare, necorespunzătoare toponimiei naționale, dar
ceea ce e foarte grav, este că și în prezent legiuitorul moldav produce monștri toponimici.

La 05 aprilie 2007, mai mult din considerații de ordin politic, Parlamentul a înființat localita-
tea *Fabrica de Zahăr*⁴¹ în componența orașului Fălești.⁴² În afară de faptul că localității respective
i-a fost atribuit un nume straniu, Legea nr. 90 din 05.04.2007 nu a ținut cont de realitățile existen-
te și a inclus nejustificat localitatea nou creată în componența orașului *Fălești*, depozitând astfel

33 Publicată în Monitorul Oficial al R.Moldova nr.3-4/40 din 14.01.1995. Abrogată la 30.12.1998 de Legea R.Moldova nr.191-XIV din 12.11.1998

34 Lege pentru formarea unor unități administrativ-teritoriale și pentru modificarea și completarea Legii privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr.706-XIII din 26.12.95. În: Moni-
torul Oficial al R.Moldova nr.8-9/88 din 08.02.1996 (Abrogată la 30.12.1998 de Legea R.Moldova nr.191-XIV din 12.11.1998).

35 Lege pentru modificarea anexei nr.3 la Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr. 812-XIII din 24.04.96. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.29-30/306 din 16.05.1996 (Abrogată la 30.12.1998 de Legea R.Moldova nr.191-XIV din 12.11.1998).

36 Lege pentru modificarea anexei nr.3 la Legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr. 1096-XIII din 04.02.97. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.15/158 din 06.03.1997 (Abrogată la 30.12.1998 de Legea R.Moldova nr.191-XIV din 12.11.1998).

37 Sau *Sturzeni*, după Zamfir Arbore. A se vedea: Arbore, Z. Dicționarul geografic al Basarabiei. Chișinău: Museum, 2001, p.196.

38 Nicu, Vl. Localitățile Moldovei în documente și cărți vechi. Volumul II. Chișinău: Universitas, 1991, p.288.

39 RSS Moldovenească. Orînduire administrativ-teritorială la data de 1 aprilie 1988. Chișinău : Cartea Moldovenească, 1988, p.19.

40 Lege pentru modificarea Anexei nr.3 la legea privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr. 676-XIII din 08.12.95. În: Monitorul Oficial al R.Moldova nr.4/40 din 18.01.1995.

41 La 01 ianuarie 2012 populația localității Fabrica de Zahăr era de 1000 locuitori. <http://www.statistica.md/newsview.php?l=ro&idc=168&id=3719&parent=0> (vizitat: 15.04.2012)

42 Legea pentru modificarea și completarea anexei nr.3 la Legea nr.764-XV din 27 decembrie 2001 privind organizarea administrativ-teritorială a Republicii Moldova nr. 90-XVI din 05.04.2007. În: Moni-
torul Oficial nr.60-63/281 din 04.05.2007.

satul *Sărata Veche* de terenurile ce-i aparțineau de drept: fabrica de zahăr a fost construită pe 145 hectare de teren ce aparțineau localității respective.⁴³

Și în prezent întâlnim în denumirile de localități din R Moldova foarte multe localități cu nume improprii toponimicii naționale. Este vorba de unele localități care au denumiri de origine sovietică și cele cu terminațiile în *-ca* și *-evca*.⁴⁴

Revenirea la denumirile originale este expresia voinței legiuitorului, dar și a cetățenilor. Spre regret, mulți cetățeni, urmare a deformării conștiinței naționale, nu pot renunța la toponimia mutilată a localităților, fără a conștientiza că această toponimie reprezintă expresia terorii totalitare.

Modalitatea juridică de schimbare a numelor colectivităților locale. Problemele referitor la denumirea, schimbarea denumirii și revenirea la denumirile istorice ale unităților administrativ-teritoriale și localităților sunt reglementate de *Regulamentul cu privire la modul de soluționare a*

43 Găștemulte, N. Născut în ... Saharnii Zavod. <http://www.timpul.md/articol/nascut-in-%E2%80%A6-saharnii-zavod-29364.html> (vizitat: 18.01.2012)

44 Prezentăm, pentru a exemplifica, listă acestor localități: În raionul *Anenii Noi*: comunele *Ciobanovca* (Mirnoe), *Maximovca* și *Zolotievca* (Nicolaevca), localitatea *Beriozchi* în componența orașului *Anenii Noi*. În raionul *Basarabasca*: comunele *Carabetovca* și *Iordanovca*, localitatea *Ivanovca* din comuna *Iserlia*. În raionul *Briceni*: localitatea *Chirilovca* din comuna *Halahora de Sus*, localitatea *Pavlovca* din comuna *Larga*. În raionul *Cahul*: comunele *Iujnoe* și *Lebedenco*. În raionul *Cantemir*: comuna *Vișniovca*, localitatea *Șofranovca* din comuna *Cișla*, localitatea *Popovca* din comuna *Lingura*. În raionul *Căușeni*: comunele *Grigorievca*, *Pervomaisc* (*Constantinovca*), *Ucrainca* (*Zviodocica*). În raionul *Cimișlia*: orașul *Cimișlia* (*Bogdanovca Veche*, *Bogdanovca Nouă*, *Dimitrovca*), comunele *Ecaterinovca*, *Ivanovca Nouă*, *Mihailovca*, *Troițcoe*, localitatea *Iurievca* din comuna *Gradiște*, localitatea *Artimonovca* din comuna *Javgur*. În raionul *Criuleni*: comuna *Dolinnoe*. În raionul *Dondușeni*: comunele *Elizavetovca*, *Pocrovca*, localitatea *Octiabriscoc* din comuna *Moșana*, localitatea *Elenovca* din comuna *Țîrnova*. În raionul *Drochia*: comunele *Maramonovca*, *Miciurin*, *Pervomaiscoc*, localitatea *Lazo* din comuna *Hăsnășenii Noi*, localitățile *Ceapaevca* și *Iliciovca* din comuna *Șalvirii Vechi*. În raionul *Dubăsari*: localitatea *Vasilievca* din comuna *Cocieri*. În raionul *Edineț*: comunele *Alexeevca* și *Constantinovca*. În raionul *Fălești*: comunele *Egorovca*, *Natalievca* (*Comarovca*, *Ivanovca*, *Popovca*), *Pompa* (*Pervomaisc*, *Suvorovca*), localitatea *Fabrica de Zahăr* în componența orașului *Fălești*, localitatea *Nicolaevca* din comuna *Scumpia*. În raionul *Florești*: comunele *Alexeevca* (*Chirilovca*), *Iliciovca* (*Maiscoc*), *Nicolaevca*, localitatea *Mihailovca* din comuna *Prajila*, localitatea *Ivanovca* din comuna *Sevirova*, localitatea *Alexandrovca* din comuna *Trifănești*, localitatea *Octeabriscoc* din comuna *Văscăuți*. În raionul *Glodeni*: comuna *Sturzovca*, localitatea *Nicolaevca* din comuna *Danu*. În raionul *Hîncești*: comunele *Crasnoarmescoc*, *Ivanovca*, *Pervomaiscoc*, localitatea *Dubovca* din comuna *Bozieni*, localitățile *Coroliovca* și *Brătianovca* din comuna *Sărata-Galbenă*. În raionul *Ialoveni*: localitățile *Alexandrovca*, *Misovca* și *Homuteanovca* din comuna *Gangura*. În raionul *Leova*: comunele *Cneazevca*, *Colibabovca*, *Romanovca*, localitatea *Nicolaevca* din comuna *Hăsnășenii Noi*. În raionul *Ocnîța*: comuna *Calarașovca* (*Berezovca*), localitatea *Maiovca* din comuna *Ocnîța*. În raionul *Orhei*: localitatea *Andreevca* din comuna *Chiperceni*. În raionul *Rîșcani*: comuna *Malinovscoc*, localitatea *Ciobanovca* din comuna *Grinăuți*. În raionul *Sîngerei*: localitatea *Nicolaevca* din comuna *Chișcăreni*, localitățile *Antonovca*, *Evghenievca*, *Gavrilovca*, *Petrovca* din comuna *Copăcenii*, localitatea *Petropavlovca* din comuna *Grigorăuca*, localitatea *Romanovca* din comuna *Pepeni*, localitatea *Mihailovca* din comuna *Prepelîța*, localitatea *Octeabriscoc* din comuna *Țambula*, localitatea *Cotovca* din comuna *Dobrogea Veche*. În raionul *Soroca*: localitatea *Lugovoe* din comuna *Regina Maria*, localitatea *Ruslanovca* din comuna *Vasilcău*. În raionul *Strășeni*: localitatea *Rassvet* din comuna *Bucovăț*, localitatea *Gornoe* din comuna *Micăuți*. În raionul *Ștefan Vodă*: comuna *Semionovca*, localitatea *Lazo* din comuna *Alava*. În raionul *Taraclia*: comunele *Novosiolovca*, *Vinogradovca* (*Chirilovca*, *Mirnoe*), localitatea *Orehovca* din comuna *Salcia*. În raionul *Ungheni*: comunele *Alexeevca* (*Lidovca*), *Agronomovca*, localitatea *Romanovca* din componența orașului *Cornești*, localitatea *Drujba* din comuna *Hîrcești*, localitatea *Novaia Nicolaevca* din comuna *Mănoilești*, localitatea *Hristoforovca* din comuna *Pîrlița*, localitatea *Elizavetovca* din comuna *Zagarancea*. UTA Găgăuzia: comunele *Cotovscoc*, *Svetlii* (*Alexeevca*), *Ferapontievca*. În Transnistria toponimica sovietică a rămas intactă.

chestiunilor organizării administrativ-teritoriale a Republicii Moldova aprobat prin Legea nr.741 din 20.02.96.⁴⁵

Potrivit cu prevederile pct. 9 al Regulamentului ⁴⁶ denumirea, schimbarea denumirii și revenirea la denumirile istorice ale raioanelor, municipiilor și sectoarelor lor, orașelor, comunelor și satelor se hotărăsc de către Parlament, luându-se în considerare deciziile consiliilor locale respective după consultarea cetățenilor, pornindu-se de la următoarele criterii: a) interesele naționale, b) condițiile economice c) condițiile geografice, d) tradițiile istorice, culturale, naționale, e) modul de trai, f) particularitățile locale.

Procedura privind atribuirea sau schimbarea denumirii precum și revenirea la denumirile istorice ale raioanelor, municipiilor și sectoarelor lor, orașelor, comunelor și satelor poate fi inițiată de către autoritățile reprezentative ale colectivităților teritoriale locale: consiliul raional, municipal, orașenesc, comunal sau sătesc. Autoritățile respective fac nemijlocit Parlamentului propuneri privind denumirea, schimbarea denumirii sau revenirea la denumirile istorice a unităților administrativ-teritoriale și localităților. La denumirea, schimbarea denumirii și revenirea la denumirile istorice ale unităților administrativ-teritoriale și localităților Consiliile raionale sau locale trebuie să prezinte Parlamentului următoarele documente și materiale:

- a) demersul și decizia consiliului local respectiv cu argumentarea caracterului rațional al propunerilor făcute;
- b) decizia adunării generale a locuitorilor localității sau a adunării reprezentanților lor.

La denumirea, schimbarea denumirii și revenirea la denumirile istorice ale raioanelor, municipiilor, orașelor, comunelor și satelor, potrivit pct. 10 al Regulamentului menționat nu se admite conferirea acelor denumiri pe care deja le poartă alte unități administrativ-teritoriale și localități din republică, cu excepția revenirii la denumirea istorică a comunelor și satelor, când se admite repetarea unei denumiri, cu condiția că în cadrul raioanelor respective nu sunt localități cu aceeași denumire. Se interzice a schimba denumirile tradiționale ale localităților ce țin de moștenirea istorică, națională și culturală a țării.

Iar în cazul comasării a două sau mai multor localități într-o singură localitate, în conformitate cu pct 13 al Regulamentului, Parlamentul, în baza deciziilor consiliilor respective și ale adunărilor generale ale locuitorilor din localitățile unde nu este consiliu local, păstrează pentru ea denumirea localității care are un număr mai mare de locuitori. O altă denumire localității comasate se poate conferi în cazuri excepționale.

Regulamentul cu privire la modul de soluționare a chestiunilor organizării administrativ-teritoriale a Republicii Moldova aprobat prin Legea nr.741 din 20.02.96 prevede că pentru orice tip de acțiuni privind organizarea administrativ-teritorială este necesar de a consulta populația.

Pornim de la premisa că principiul consultării cetățenilor în problemele locale de interes deosebit este consacrat prin Constituția Republicii Moldova, art.109. Acest principiu își găsește reflectarea și în *Legea privind administrația publică locală* nr. 436-XVI din 28.12.2006, care în art.8 *Consultarea populației* prevede următoarele:

(1) În problemele de importanță deosebită pentru unitatea administrativ-teritorială, populația poate fi consultată prin referendum local, organizat în condițiile Codului electoral.

(2) În problemele de interes local care preocupă o parte din populația unității administrativ-teritoriale pot fi organizate, cu această parte, diverse forme de consultări, audieri publice și convorbiri, în condițiile legii.

Legea mai prevede că orice persoană interesată poate asista la ședințele consiliului local și de a participa, în condițiile legii, la orice etapă a procesului decizional.

45 Publicată în Monitorul Oficial al R.Moldova, nr.20-21/216 din 04.04.1996.

46 Pct.9 a fost modificat prin Legea nr.410-XV din 23.10.03, în vigoare de la 21.11.03.

De asemeni, legea oferă posibilitatea locuitorilor de a propune inițierea elaborării și adoptării unor decizii, precum și de a prezenta autorităților publice locale recomandări, în nume propriu sau în numele unor grupuri de locuitori ai colectivităților respective, privind diverse proiecte de decizie supuse dezbaterilor.

Legea privind transparența în procesul decizional nr. 239-XVI din 13.11.2008, prevede că autoritățile publice locale sunt obligate să consulte cetățenii, asociațiile legal constituite, alte părți interesate în privința proiectelor de acte legislative, administrative care pot avea impact social, economic, de mediu (asupra modului de viață și drepturilor omului, asupra culturii, sănătății și protecției sociale, asupra colectivităților locale, serviciilor publice).

Consultarea cetățenilor, asociațiilor legal constituite, altor părți interesate, potrivit legii citate, se asigură de către autoritatea publică responsabilă de elaborarea proiectului de decizie prin următoarele modalități: a) dezbateri publice, b) audieri publice, c) sondaj de opinie, d) referendum, e) solicitarea opiniilor experților în domeniu, f) crearea grupurilor de lucru permanente sau ad-hoc cu participarea reprezentanților societății civile.

Doar referendumul, ca modalitate de consultare a populației e reglementat legal. Referendumul local, potrivit art.175 al Codului Electoral, reprezintă consultarea cetățenilor în probleme de interes deosebit pentru sat (comună), sector, oraș (municipiu), raion, unitate administrativ-teritorială cu statut special. Revocarea primarului satului (comunei), sectorului, orașului (municipiului) se efectuează, de asemenea, prin referendum local.

Constatăm că din aplicarea acestui „principiu” – al consultării cetățenilor – nu rezultă reguli de organizare și funcționare a administrației publice locale, din moment ce este la latitudinea autorităților locale să utilizeze sau nu consultarea populară.

Referendumul local, exprimând voința manifestată de locuitorii unităților administrativ-teritoriale, nu este producătoare de efecte juridice, în sensul că, în ambele cazuri, consiliile locale adoptă hotărâri cu respectarea procedurii reglementate de *Legea privind administrația publică locală nr. 436-XVI din 28.12.2006*. În acest context, menționăm faptul că în majoritatea statelor europene care sunt angajate în reforma administrației publice locale – Albania, Bielorusia, Republica Cehă, Estonia, Ungaria, Letonia, Lituania, Macedonia, Polonia, Federația Rusă, Slovenia, Slovacia, Ucraina – se operează distincția între referendumul local obligatoriu și cel facultativ.⁴⁷

Deoarece evoluția numelor colectivităților locale din R. Moldova a avut un traseu marcat de influențe străine și mutilări ideologice, considerăm că setul de acte ce ar trebui prezentate Parlamentului pentru stabilirea numelui, schimbarea sau revenirea la numele istorice ale colectivităților teritoriale locale ar trebui de completat cu încă două avize a instituțiilor specializate ale Academiei de Științe a Moldovei: Institutul de Istorie, Stat și Drept al Academiei de Științe a Moldovei și Institutul de Filologie al Academiei de Științe a Moldovei. Poziția instituțiilor respective ar imprima deciziilor o validitate științifică.

⁴⁷ Popa, E. *Autonomia locală în România*. București: Editura ALL BECK, 1999, p.17.